

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

Tampereen kaupunki, kirjaamo
PL 487
33101 Tampere

Lausuntopyyntö 24.4.2014

Tampereen raitiotie, yleissuunnitelma

Tampereen kaupunki on pyytänyt Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskukselta) lausuntoa Tampereen raitiotien yleissuunnitelmasta. Yleissuunnitelma koskee raitiotien rakentamista väleille Hervanta–keskusta–Lielähti ja keskusta–TAYS. Länsi-Tampereella on esillä kaksi vaihtoehtoista linjausta. Raitiotie voisi länsiosissa kulkea joko Pispalan valtatieä tai Paasikiventien eteläpuolella.

Eri liikennemuotojen käyttöä koskevat tavoitteet Tampereen kaupunkiseudulla

Tampereen kaupunkiseudulla on tavoitteena joukkoliikenteen kulkumuoto-osuuden kasvattaminen. Suunnitelmien mukaan joukkoliikennejärjestelmä tulee pohjautumaan bussi-, lähijuna- ja raitiotieliikenteeseen. Pirkanmaan ELY-keskus pitää kulkumuoto-osuuden lisäämistavoitteita tärkeinä kuten yleisesti myös sitä, että löydetään hyviä ja tehokkaita keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi eri joukkoliikennemuotoja tarkastellen.

Yleissuunnitelman mukaan raitiotien toteuttamisella on selkeä vaikutus Tampereella tehtävien joukkoliikennematkojen määrään. Kuitenkin merkittävistäkin joukkoliikenteeseen kohdistuvista panostuksista ja joukkoliikenteen kulkumuoto-osuuden kasvusta huolimatta näköpiirissä on lähivuosi-kymmeninä kaupunkiseudun maanteiden liikennemäärien huomattava kasvu. Kasvun takana on kaupunkiseudun asukasmäärän ja myös pidempimatkaisen liikenteen määrien lisääntyminen. Maanteiden liikennemääriin ja parantamistarpeisiin on siten näinkään merkittäväillä joukkoliikennehankkeilla vaikea vaikuttaa.

Useat kaupunkiseudun katuverkolla tehtävät toimenpiteet, myös raitiotiehen liittyvät katujärjestelyt siirtävät liikennettä seudun kehämäisille väylille ja muuttavat ajoneuvoliikenteen reittejä. Raitiotien yleissuunnitelmassa on käsitelty maantieverkon osalta hyvin vähän näitä näkökohtia. Liikenteen määrien hillitsemistä tietyillä katujaksoilla ja alueilla voi pitää tavoiteltavana, mutta samalla on myös tarkasteltava maanteiden ja katujen muodostamaa liikenneverkkoa kokonaisuutena. Tällöin liikenne voidaan pitää hallinnassa ja ohjata se tarkoituksenmukaisille väylille välttäen sitä, ettei liikenne siirry väylille, joille se ei ole toivottavaa. Pirkanmaan ELY-keskus pi-

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

tää tärkeänä, että liikennejärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena niin Pirkanmaan kuin Tampereen kaupunkiseudun liikennejärjestelmätöissä sekä Pirkanmaan 2040 maakuntakaavan ja Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Raitiotie ja maantiet

Suunnitellulla raitiotielinjauksella on valtion vastuulla olevien maanteiden kanssa yhtymäkohtia kantatien 65 ylityksessä tai alituksessa Lielahdessa, valtatie 12 ja Pispalan valtatie liittymässä, valtatiellä 12 Paasikiventiellä, valtatiellä 12 Teiskontiellä sekä valtatie 9 ja Hervannan valtavyöhykkeen risteämiskohdassa. Maanteiden ja raitiotien yhtymäkohdat on otettu hyvin huomioon suunnittelussa. Maanteiden toimivuuden näkökulmasta Paasikiventien eteläpuolella kulkeva vaihtoehto on parempi.

Mikäli raitiotien linjaukseksi valitaan Pispalan valtatie vaihtoehto, on Pispalan valtatie ja valtatie 12 (Nokian moottoritien) välinen liittymäalue merkittävin kohta, joka vaatii jatkosuunnittelussa vielä lisää tarkasteluja. Yleissuunnitelmassa esitettyjen järjestelyjen hyväksyttävyyttä ei ole voitu varmistaa. Yleissuunnitelman yhteydessä tehdyissä tarkasteluissa ei löydetty ratkaisuja, jotka olisivat selkeästi osoittaneet, että liikenne liittymässä tulee tulevaisuudessa toimimaan sujuvasti ja turvallisesti.

Valtatie 12 Paasikiventien osuudella on raitiotien suunnittelussa huomioitu Paasikiventielle suunniteltujen kolmansien ajokaistojen vaatima tila. Pirkanmaan ELY-keskus pitää tilavarausten olemassaoloa tärkeänä, jotta liikenteen sujuvuus ja turvallisuus voidaan turvata tulevaisuudessa. Se, milloin kaistojen toteutus tulee ajankohtaiseksi, riippuu liikenteen ja maankäytön kehityksestä. Toisaalta taas valittaessa Pispalan valtatie raitiotien reitiksi, tulevat kolmannet kaistat todennäköisesti aikaisemmin tarpeeseen. Santalahden alueen asemakaavoituksessa valtatie ja asutuksen erottavan viherkaistan tarve sekä alueella olevan voimalinjan, raitiotien ja katualueen varaukset aiheuttanevat yhdessä tarpeen tarkistaa rakentamiseen osoitettavien alueiden rajausta viihtyisän ja toimivan asuin ympäristön saavuttamiseksi. Santalahdessa on lisäksi suuntaisliittymä valtatieltä 12 lännestä Rantatie -kadulle suunniteltava hyvin, jotta raitiotien risteyskohtaan saadaan varmasti liikenneturvallinen ratkaisu. Koko Paasikiventien jaksolla on myös keskeistä säilyttää yhtenäinen, katkeamaton kevyen liikenteen reitti.

Kaupissa ratkaisuksi on valittu Tekunkatua kulkeva linjaus, mitä voi pitää hyvänä ratkaisuna. Alustavassa yleissuunnitelmassa esillä ollut vaihtoehto, jossa raitiotie kulkisi keskellä Teiskontietä myös valtatieosuudella, olisi ollut hyvin haastava ratkaisu toteuttaa. Lisäksi Tekunkadun kautta alueelle kulkeva linjaus palvelee raitiotien käyttäjiä paremmin. Yleissuunnitelmassa esitetty ratkaisu tulee Kuntokadun itäpuolella lähelle valtatie 12 ja tarkemmassa jatkosuunnittelussa on tällä kohdalla kiinnitettävä huomiota tilantarpeisiin muun muassa liikenneväylien hoidon kannalta.

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

Lielahdessa kantatie 65 joko ylitetään nykyistä ratasiltaa pitkin tai alitetaan uudella tunnelilla. Molemmat ratkaisut ovat hyviä kantatien ajoneuvoliikenteen kannalta. Hervannan valtavyhlän ja valtatie 9 risteämiskohdassa raitiotie kulkee pitkällä sillalla tai useammalla lyhemmällä sillalla valtatie 9 yli. Järjestelyt tarkentuvat jatkosuunnittelussa.

Yleissuunnitelmassa on huomioitu raitiotiensuunnitelman ja erikoiskuljetusreittien risteämiskohdat ja näillä kohdin tarvittavat toimenpiteet. Raitiotiellä ei ole todettu olevan erityisiä vaikutuksia erikoiskuljetusverkolle. Erikoiskuljetukset on huomioitava myös jatkosuunnittelussa.

Yhdyskuntarakenne ja kaupunkikuva

Raitiotie on joukkoliikennematkaisu, joka soveltuu erittäin hyvin kaupunkimaiseen ympäristöön ja luo mahdollisuuksia yhdyskuntarakenteen täydentämiselle. Keskeisenä tavoitteena raitiotien toteuttamiskelpoisuuden näkökulmasta onkin pidettävä linjaston suunnittelua siten, että olemassa oleva asutus- ja työpaikkarakenne luo vahvan käyttäjätalouden raitiotielle, ja että maankäytön volyymin lisääminen on mahdollista raitiotielinjojen välittömässä läheisyydessä.

Yleissuunnitelmaan sisältyvä Tampereen raitiotien linjaratkaisut välillä Hervanta–Sammonkatu–Keskusta sekä TAYS–Keskusta sijoittuvat alueille, joilla jo nykyinen käyttäjätalouden pohja on hyvä raitiotien toteutuksen näkökulmasta. Linjastojen varrelle on voitu osoittaa myös alustavissa maankäyttösuunnitelmissa kohteita täydennysrakentamiselle.

Kaupungin länsipuolella yleissuunnitelmaan sisältyy edelleen kaksi vaihtoehtoa. Pispalan kautta kulkeva linjavaihtoehto kulkee kaupunkimaisessa, rakennetussa ympäristössä ja täyttää tältä osin raitiotielle asetettavan käyttäjätalouden vaatimukset. Santalahden alueen kautta kulkevan linjavaihtoehtona voidaan pitää sitä, että sen varrella välillä Sepänkatu–Lielähti on varsin vähäinen asukaskehitys. Santalahden asuuntoalueen rakentamisen jälkeenkin linjaus kulkee noin 1,4 km:n matkalla alueella, jolla ei ole asutusta tai työpaikkoja ja jonka varrelle rakentamista ei ole mahdollista jatkossakaan sijoittaa, koska tällä osuudella raitiotielinja kulkee rautatien ja valtatie 12 rajaamassa käytävässä.

Suunnitelman mukaan raitiotielinjan toteuttaminen Paasikiventien eteläpuolelle edellyttäisi myös Pispalan entisen uittotunnelin poistamista käytöstä. Kun kysymyksessä on kulttuurihistoriallisesti merkittävä sekä ainoa Pyhäjärven ja Näsijärven ranta-alueet yhdistävä kulkuyhteys kaupungin läntisissä osissa, suunnitelmaa ei tältä osin voida pitää hyväksyttävänä. Yleissuunnitelmaan on liitetty myös Lielähtivisio yhdyskuntarakenteen laajentamisesta Näsijärven vesialueelle. Tältä osin ELY-keskus toteaa, että alueen toteutuskelpoisuuteen liittyy merkittäviä ympäristökysymyksiä, jotka tulee selvittää, ennen kuin alueen soveltuvuutta rakentamiseen voidaan arvioida.

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

Kaupunkikuvallisesti raitiotielinjaukset on pääsääntöisesti pystytty sovittamaan hyvin kaupunkirakenteeseen. Itsenäisyydenkadun osalta suunnittelussa ei kuitenkaan ole riittävällä tavalla sovitettu yhteen keskustan jalankulkuympäristölle, raitiotielle ja ajoneuvoliikenteelle asetettavia tavoitteita. Tampereen asemanseutu ja Itsenäisyydenkatu tulevat olemaan lähialueiden rakentuessa keskeisiä alueita keskustan asuin-, palvelu- ja jalankulkuympäristöinä. Tästä syystä esitetyt ratkaisut, jotka heikentävät nykyisestäänkin Itsenäisyydenkadun miljööä jalankulkuympäristönä, ei voi pitää perusteltuina. Katualueen käyttöä tulee suunnitella jatkossa selkeämmin jalankulun ja joukkoliikenteen sekä keskustan viihtyisyyden näkökulmasta.

Pohjavesialueet

Aakkulanharjun pohjavesialue

Raitiotie ylittää pohjavesialueen samassa käytävässä kuin Hervannan valtavyälyä. Tällä kohdalla sijaitsevat rautatien ja Messukyläntien alitukset. Ilmeisesti raitiotie ja uusi kevyen liikenteen alikulku sijoittuvat samaan tasoon Hervannan valtavyälyn kanssa. Tällöin pohjaveteen kohdistuvat riskit eivät nykyisestään suurene. Tässä yhteydessä tulisi tarkastella, voisiko rakennustöiden yhteydessä joiltakin osilta tehdä pohjavedensuojausta Hervannan valtavyälyn raitiotien puoleiselle reunalla tieliikenteestä ja tienpidosta aiheutuvien riskien pienentämiseksi (luiskasuojasta, hulevesien johtamista pohjavesialueen ulkopuolelle ym.).

Epilänharju-Villilä pohjavesialue

Energiakadun ja Pispalan valtatie välisellä osuudella raitiotie ja kevyen liikenteen yhteys kulkee harjun ja pohjavesialueen poikki osittain tunnelissa, osittain leikkauksessa. Tällä kohtaa pohjavedenpinnan ja tasausviivan väliin jää reilu "suojakerros". Paasikiventien puolella kulkevassa vaihtoehdossa joudutaan leikkaamaan harjun rinteeseen raitiotien tarvitsema tila varsin pitkällä matkalla. Tälläkin kohtaa pohjavedenpinnan ja tasausviivan väliin jää reilu "suojakerros". Tässä yhteydessä tulisi tarkastella, voisiko rakennustöiden yhteydessä joiltakin osilta tehdä pohjavedensuojausta Paasikiventien ja raitiotien välisellä alueella tieliikenteestä ja tienpidosta aiheutuvien riskien pienentämiseksi (luiskasuojasta, hulevesien johtamista pohjavesialueen ulkopuolelle ym.).

Raitiotien ylittäessä Epilänharjun Epilän voimalan länsipuolella joudutaan harjun huippua leikkaamaan ja menemään molempien ratojen ja Paasikiventien alitse. Tasausviiva on alimmillaan pohjavesialueen pohjoisreunalla Paasikiventien pohjoispuolella. Em. kohdalla tasausviivan korkeus on noin +98 m, tällä kohtaa pohjavedenpinnan korkeus harjussa on noin +91,0 – +91,5 m. Näin ollen pohjavedenpinnan yläpuolelle jää vielä kohtuullinen suojakerros.

Kummassakaan vaihtoehdossa pohjaveteen kohdistuvat riskit eivät raitiotien rakentamisen ja sen tulevan käytön vuoksi oleellisesti lisäänty nykyiseen toimintaan verrattuna.

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

Vaitinaron risteuksen ja Näsijärven ranta-alueen rakentamista koskevien suunnitelmien osalta ELY-keskus toteaa, että Epilänharju–Vililän pohjavesialue ulottuu Näsijärven vesialueelle. Järviolueelta suotuu vettä Hyhkyn pohjavedenottamolle. Aluetta koskevissa suunnitelmissa tulee ottaa huomioon, että vedenottamon antoisuus tulee turvata.

Näsijärven haitta-aineet

Lielahden tehdasalueen edustalla on laajalla, noin 41hehtaarin suuruisella alueella tehtaan prosessissa syntynyttä ns. nollakuitua. Kuitukerroksen paksuus Lielahdessa on jopa yli kymmenen metriä. Kuitukerros sisältää paikoin mm. kromia sekä muita raskasmetalleja, mikä on otettava huomioon kaikessa Lielahden alueeseen kohdistuvassa suunnittelussa, esimerkiksi raitiotiesuunnitelmaan liittyvän Lielahdivision toteutuskelpoisuutta arvioidaessa.

Raitiotien laajentumisen edellytykset

Maankäytön suunnittelun ja käyttäjäpotentiaalin näkökulmasta edellytykset raitiotien jatkamiselle Pirkkalan suuntaan ovat jo nykyisellään hyvät ja tulevat edelleen kehittymään. Raitiotien jatkaminen yleissuunnitelman mukaan Kaupin kampukselta itään sekä Lielahdesta Ylöjärvelle edellyttää riittävän käyttäjäpohjan muodostamiseksi linjojen varrelle uusia taajama-alueita. ELY-keskus toteaa, että tältä osin raitiotien toteutuskelpoisuuteen keskeisesti vaikuttavat aluevaraukset tullaan ratkaisemaan laadittavana olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa.

Lopuksi

Raitiotien voi todeta olevan joukkoliikenteen houkuttelevuutta lisäävä ja kulkumuoto-osuutta kasvattava hanke. Eri kulkumuodoista koostuvien toimivien matkaketjujen luominen on myös keskeistä ja tähän liittyy niin polkupyörien kuin henkilöautojen liityntäpysäköinnin kehittäminen. Monipuolisten liikkumismahdollisuuksien tarjoaminen edesauttaa myös ajoneuvoliikenteen toimivuuden turvaamista seudulla, jossa niin asukasmäärä kuin autoliikenteen määrä ovat kasvamassa.

Pirkanmaan ELY-keskus liikenne ja infrastruktuuri – vastuualueella on ollut hyvä mahdollisuus osallistua raitiotien suunnitteluun. Työssä on toimittu vuorovaikutteisesti myös Liikenneviraston kanssa. ELY-keskus pitää tärkeänä mukanaoloaan myös raitiotien jatkosuunnittelussa. Raitiotien suunnitteluun liittyy muun muassa useita maanteitä koskevia kysymyksiä ja ympäristönäkökohtia.

19.5.2014

2012/2014/PIR/2
PIRELY/203/07.01/2014

Lisätietoja lausunnosta antaa liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueella liikennejärjestelmäasiantuntija Erika Helin, puhelin 0295 036 229 ja ympäristö- ja luonnonvarat – vastuualueella yliarkkitehti Leena Strandén, puhelin 0295 036 385. Sähköpostit ovat muotoa etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi.

Liikenne ja infrastruktuuri
-vastuualue

Ympäristö ja luonnonvarat
-vastuualue

Juha Sammallahti
Johtaja

Olli Madekivi
Johtaja

Harri Vitikka
Suunnittelupäällikkö

Leena Strandén
Yliarkkitehti

JAKELU

Tampereen kaupunki (postitse ja myös sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@tampere.fi)

TIEDOKSI

Pirkanmaan ELY-keskus:
Arkisto (L ja Y)
L-vastuualueen johtoryhmä
Madekivi Olli
Strandén Leena
Haarajärvi Tero
Korpela Marko
Helin Erika

Liikennevirasto:
Kirjaamo
Joutsensaari Jarmo

Helin Erika ja Strandén Leena